

La cîmpina Administrației
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Brisuri nefrancate nu se pri-
mesec. Manuscrise nu se re-
trimite!

Biturile de hârtie:
Brașov, p. a. mare Nr. 22
Inserate mai primesc în Viena
Indolff, Moss, Haasenstein & Volger
(Otho Moss), emri: Schalk, Alois
Berni, M. Duka, A. Oppel, J. Don-
obers, în Brașov: A. V. Gold-
berger, în Oradea: K. K. Bernat,
în Frankfurt: G. L. Dubs; în Ham-
burg: A. Steiner.

Prețul inserțiilor: o serie
garantată pe o săptămână 6 cr.
și 80 cr. Imbra pentru o pa-
gină. Publicări mai dese
după tarife și învoială.
Reclame pe pagina III-a o
sereă 10 cr. v. a. sau 80 ani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU LIII.

„Gazeta” este în fă-care dl.
Abonamente pentru ANSTRO-UNGARIE:
Pe unu an 12 fl., pe șese luni
8 fl., pe trei luni 5 fl.
Pentru ROMÂNIA și străinătate:
Pe unu an 40 franci, pe șese
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.

Se primumără la toate oficiile
poștale din țință și din afară
și la dd. collectorii.

Abonamentul pentru BRESOV:
la administrație, piața mare
Nr. 22, etagiul I.: pe unu an
10 fl., pe șese luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu duculă în
casă: Pe unu an 12 fl. pe
șese luni 8 fl., pe trei luni 5 fl.
Unu esemplăru 5 cr. v. a. sau
15 bani.

Atătu abonamentele cătu și
inserțiile suntă a se plău
înainte.

Nr. 227.

Brașov, Mercuri 10 (22) Octomvre

1890.

Nou abonamentu
la
„GAZETA TRANSILVANIEI”.
Cu 1 Octomvre 1890 stilu vechiu
s'a deschisă nou abonamentu, la care în-
vitămă pe toți amici și sprîșințorii folei năstre.

Prețulu abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria: pe trei luni 8 fl.
pe șese luni 6 fl., pe unu an 12 fl.
Pentru România și străinătate: pe trei
luni 10 franci, pe șese luni 20 franci, pe unu
anu 40 franci.

**Abonamente la numerele cu data de
Duminecă:**
Pentru Austro-Ungaria: pe anu 2 fl., pe
șese luni 1 fl.
Pentru România și străinătate: pe anu 8
franci, pe șese luni 4 franci.

Abonarea se pôte face mai ușor și
mai repede prin mandate postale.
Domni, cari se voru abona din nou
să binevoescă a scrie adresa lămurită și
a arêta și posta ultimă.

Administrația „Gazetei Transilvaniei”.

Unu nou atentat.
Brașov, 9 Octomvre v. 1890.

Încă unu actă de violență ne
mai pomenit în statele civilizate
ale Europei a vîrit ministru
Csaky în verigile lanțului nesfir-
șit al prigonitorilor, ce le îndură
trei milioane de Români din rega-
gatul Sfântului Stefanu.

Abia s'a împlinit anul, de
când volnicul ministru a dat
lovitura de mörte existenței na-
ționale a gimnasiului român din
Beiuș, și etă-lu acum dăndu năvală
asupra unui alu doilea gimnasiu
romănescu.

E vorba despre gimnasiul ro-
mănu din Năsăudu. Scirea, ce
ni-o împărtășesc biurulu tele-
graficu din Budapesta despre no-
lul atentat comis de ministru
Csaky în contra acestui gimnasiu,
de sigur, că va sgudu din nou
totu sufletul românescu.

Până vom primi informațiuni

mai detaiate în causă, lăsăm să
urmeze aici unu articolu de fond
al diarului guvernamentalu „Ko-
lozsvár” dela 20 Octomvre, care
confirmă această scire, o înso-
țesc cu următoarele comentarii:

„Raportăm despre unu eve-
nimentu cu totul nou în felulu
său. Va produce supărare acestu
evenimentu; de bună sēmă voru
sări în contra noastră toți aceia,
cari sunt dușmanii consolidării
statului maghiar; der noi în cele
din urmă mergem pe-o cale drēp-
tă... Pe noi nu ne agită și nu
ne atinge nimic, fiindcă suntem
apărătorii dreptului și ai legii;
suntem susținătorii, esecutorii
punctuoși ai acesteia, apoi ori va
dură acesta pe cineva, ori nu va
dură, noi nu vrem să suferim
pe nimenea, ca să se amestece în
afacerile năstre.

„Și care este noutatea? Care
e necasul?”

„Csaky a regulamentat gim-
nasiulu din Năsăudu!”

„Așa der—ne voru dice—după
Beiuș-Năsăudu, apoi Blașiulu,
Brașovulu și așa mai departe.

„Ministru Csaky, prin directo-
rul sup. scol., a datu, cu data de
11 Octomvre c., unu ordinu direc-
țiunei gimnasiului năsăudu, ca
pe viitoru gimnasiulu să nu se mai
numescă „greco-catolicu” și „romănu”;
programele școlare, ce apară din anu
în anu, să se redacteze de aici în-
ainte în limba maghiară, seu decă se
pôte și în limba romănu și în limba
maghiară; mai departe se opresce
strictu, ca în acele programe și în
genere în diarele școlare să se mai
romăneze pe viitoru numele șco-
lariloru.

„Directorulu suprem s'a dus
în persoană la Năsăudu, ca ordi-
nulu ministru să-lu aducă la
adeverata lui valoare...”

„Ministru Csaky a procedat
legalu, elu a câștigat valoarea cu-

venită regulamentelor existente
și contractelor încheiate și ne bu-
curămă, că elu vede tôte și nu ne-
gliază a vindeca nimic.

„Contractulu privitoru la funda-
țiunile năsăudene, încheiatu între
statu și cele 44 comune îndreptă-
țite din ținutul Năsăudu, apoi
regulamentulu privitoru la admi-
nistrarea fundațiilor și totodată
și la susținerea gimnasiului, în ge-
nere, nu face nici o amintire des-
pre aceea, că fundațiunile, seu
școla superiōră susținută din funda-
țiunile de caracteru „greco-cat.”, prin
urmare confesionalu; seu de carac-
teru „romănu”, prin urmare naționa-
lu. Nici naționalitatea romănu, nici
biserica greco-catolică nu susține
aceia școlă, nici nu dă măcaru o
lăsca pentru susținerea ei. Insti-
tutul e curat comunu, așa-deră
de natură comună și acestu carac-
teru este limpede exprimat în con-
tractu.

Dacă der această școlă se sus-
ține din averea celor 44 comune,
în cari locuesc Romăni, Maghiari,
Germani; locuesc greco-catolici,
greco-orientali, romano-catolici, lu-
terani, mosaici și alte religii, așa-
deră individi de diferite religii, și
decă chiar în contractu e declarat
limpede caracterulu comunu alu
averei, nu înțelegem, pentru ce
gimnasiulu din Năsăudu se nu-
mesce „greco-catolicu” și pentru
ce „romănu”, pe când acesta nu
își află basă de dreptu nici în con-
tractu, nici în regulamentulu pri-
vitoru la inspecțiunea supremă a
institutului.

„Aici așa-deră Csaky lucră
curat pentru a câștiga valoare
contractului și sugrumă unu abus,
pentru-că astfel de transgresiuni
nu se pot suferi în nici o di-
recțiune...”

„După ce ministru câștigă în
acestu modu valoare existenței comune

a institutului, această comunitate
trage după sine urmarea, că co-
munitatea o representă limba sta-
tului, adecă cea maghiară; a tre-
buitu deră să ia dispozițiuni, ca
programa școlară să se redacteze în
limba maghiară, pentru ca părinții
maghiari și alții încă să pōtă ceti
în ea...”

„Ar mai rămăne dispozițiunile
privitoare la valahisarea numelor.
În afacerea această încă a trebuit
să se facă ceva, și forțe ne bucu-
rămă, că provocarea năstră a avut
efectu în direcțiunea această... Nu în-
țelegem, de ce Mészáros se fă Mesa-
rasiu, de ce Kocsis se fă Cocișiu, și
așa mai departe, după cum obici-
nuiau gimnasiile romănesci a suci
astfelu de nume...”

„Repetăm, că noi stăm pe
basă legală și de pe această basă
împiedecăm ori-ce abus, fiă elu
comis cu sciința, ori nesciința.
Năsăudenii au făcutu această fără
sciința, ei au umblat pe cărările
vechi. Suntem convinși, că-și
voru recunosce greșela, și că cu
brațele deschise voru primi a res-
tabili ordinea legală.”

Cehii și pactulu.

Din Praga sosesc scirea, că la 17
Octomvre n. deputatul Dr Herbst dim-
preună cu soții săi de principii, a pre-
sentat o interpelați cu privire la limi-
tarea națională a cercurilor judeca-
toresci.

Cea dintău ședință a dietei boeme,
ținută la 17 Octomvre a fost forțe fur-
tunōsă. O vehementă discuțiune s'a ivit
între locșitor și tinerii Cehi. Mareșalulu
provincialu a datu cuvântulu locșitorului,
care a cetit în limba germană câte-va
pagase din raportulu comisiunei. Între
acestea Vaschaty și Gregr, din partea
Cehilor tineri au început să strige: Nu
înțelegem. Pretindem în limba cehă!
Locșitorulu a răspuns, că nu scie bine
limba cehă. „Bine o scim noi asta” res-

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Valurile Tinereței.

Romănu de Ivan Turghenev.
XIII.

Sanin a rămas și după prāndu acolo.
Fă reșinut sub pretextu, că zădufulu e
mare — er după ce căldura se mai as-
timpără puțin, i-s'a recomandat să
mērgă cu toții în grădină, unde voru
ojina sub dulcea umbră a salcānilor.

Sanin se învoi. Elu se simția nes-
pus de fericit. În cursulu linu și uni-
formu alu vieții s'ascundă mari bucurii
— și elu c'o desăvirșită plăcere s'a dat
pe sine plăcerilor, neașteptāndu ni-
mic deosebitu dela diua de ađi, ne-
gāndindu-se la diua de mēne și neadu-
cāndu-și aminte de diua de ieri. Ce fe-
ricire nespus de mare e a petrece în
societatea unei fete ca Gemma. Der
nu peste multu elu se va despărți de
ea, de bună sēmă odată și pentru tot-
deauna; îns pānă cānd — după cum
amintesc o romanță a lui Uhland —
uua și aceeași barcă fi lēgānă pe sinulu
valurilor vii și liniștite, pānă atunci se
potă bucura, pānă atunci suntă fericit!

Și ntrădeveră înainte călătorului tōte
pārea plăcere și fericire.

Dōmna Lenore agră pe Sanin să
jōce dimpreună cu ea și Pantaleon o
partiă de „tresette”, învătāndu-lu acestu
simplu jocu italianu de cărți — căști-
gāndu dela elu cătu-va creșțari — și rē-
mānāndu prea mulțumit si esaltat.

Pantaleone, la cererile ferbinți ale
lui Emilu, își arāta arta cu cățelușulu
Tartaglia, — și Tartaglia saria peste
unu bețigașu, „vorbia”, adecă lātra, strē-
nuta, închidea ușa cu botulu, căuta pan-
tofulu ingropat alu stāpānului său și
în fine c'o chiveră vechiă pe capu, re-
presenta pe generalulu Bernadotte, care
pentru trădările sale fă invrednicit de
impēratulu Napoleon cu cele mai gro-
zave imputări. Representa și pe Napo-
leon, se înțelege, că Pantaleon, și încă
forțe fidelu: își puse mēnile cruce, își
trase pe ochi pālăria tricornurată, ingā-
nāndu într'un tonu grosu și tare căte-
va vorbe franțuzesci, der Dumneșeulu
meu, în ce limbă franțuzescă...

Privitorii rideau cu hazu — mai
alesu Sanin. Gemma cu deosebire scia
să ridă forțe plăcutu și în risulu său
mesteca ceva tainic. Acestu ceva răpi

și fermecă pe Sanin întru atāta, că
simți dorința de a-o sāruta.

În sfirșit s'osi și nōptea, întunecōsa
nōpțe. Elu trebuia să cunoscă și ceea
ce e cuvīnciosu. Își luă de căte-va
ori rēmasu bunu dela fă-care și dișe de
căte-va ori tuturora: pānă mēne. (Cu
Emilu s'a sārutat)

Sanin își luă drumulu cătră casă,
ducēndu în inchipuirea lui chipulu
zimbitoru, fantasticu, liniștitu și indife-
rentu, der totdeuna fermecătoru alu co-
pilei. Ochii ei admirabilu de frumoși ce
acuși se deschideau strălucitor și curați
ca sōrele, acuși întunecați și pe jumā-
tate acoperiți de lungile-i gene, fluturau
înaintea lui ca nōptea întunecōsă și adēncă;
astfelu își inchipuia ochii ei, în vreme
ce celelalte calități se legānau înaintea
lui plăcutu și dulce.

La d-lu Klüber și la causele care
l'au reșinut în Frankfurt — c'unu cu-
vēntu la tōte cele ce-lu munciau asēră,
în momentul acesta, forțe puțin se
gāndia.

XIV

Der va fi timpul și locul să fa-
cem prin căteva rēnduri portretulu lui
Sanin.
Mai întău, era unu tineru cinstit.

De statură mijlociă, sulegetă, cu trāsu-
rile feței plăcute, deși puțin neregulate,
cu ochi vineți prietenoși, pēră aurii des-
chisă er obrāzii de-o fineță nobilă, albi-
roșii; și ce e mai multu, firea lui copi-
lārēscă, viōiă, și fața lui, inspirau atāta
sinceritate și încredere. — La prima
privire și-se pără încātva simplu și celu
multu decă ai fi putut cunoșce în elu
pe copilulu familiiloru nobile ale timpu-
rilor trecute, pe acelu „copil de familiă”
ce s'a nāscut în vre-una din câmpile
năstre libere și pustii. Mersulu său era
aspru, vocea puțin înecată, surisulu, in-
dată ce privesci la elu... ca alu unui in-
fante, în fine sănētōsu și cam slābușu.
Etă, astfelu era Sanin. Pe lāngă aceste
îns nici pe de parte nu era stupidu,
ci din contră istețu și deșteptu. În mēnia
călătoriloru sale, ce le-a făcutu în strē-
nătate, elu și-a păstrat bunulu cum-
pētū în tōte; simțirile neliniștitoare ce
molipsiau așa de tare tinerimea de pe
atunci, înainte lui erau pāmētū ne-
cunoscutu...

Aceia, cari s'au întēlnit mai tārđiu
cu Sanin, cānd deja se stinsese în elu
foculu și puterea tinereții — îl aflau
de totulu totu altu omu.

punseră tinerii Cehi. Atunci locuitorul, într-o limbă cehă chinuită, repetă observările făcute mai înainte în limba germană.

În ședința comisiei pentru pactul dela 17 Octomvre, membrii s'au prezentat toți. Gregr a propus, ca să se ia sub dezbateră mai întâi reforma legii electorale apoi legea privitoare la curii. *Herold* ceru, ca mai întâi partida Cehilor tineri să ajungă la majoritate și numai după aceea să se gândească la pactul. El a mai propus să se treacă la ordinea zilei peste cunoscuta propunere a lui Schmeykal. Dintre toate propunerile a fost primită cea a lui *Mattusch*, în urma căreia comisiunea își exprimă părerea, că consultarea asupra consiliului cultural al țerei să se termine cât se poate mai în grabă.

În ședința comisiei pentru pactul ținută la 18 Octomvre n. *Kutschera* a atacat vehement legea privitoare la curii. Situația, duse oratorului, e foarte lămurită: *poporul cehu adevărat este în contra pactului. Am spus, că deorece nu se poate conta la o majoritate față cu antipatia, ce domnesce în contra legii privitoare la curii, Germanii n'ar trebui să se alipescă așa de mult de ordinea zilei. Prințul Schwarzenberg a propus încheierea desbaterilor. Herold explică punctul de vedere al Cehilor tineri, care nu vreau să știe nimic de pactul. Braj a luat în apărare pe Rieger în contra atacurilor Cehilor tineri, er Rieger a făcut observări de natură personală.*

SCRIILE ZILEI.

Cercetare disciplinară contra unui pretor. Comitetul administrativ din comitatul Torontalului a ordonat contra pretorului din Chichinda mare, Artur Desán, cercetare disciplinară, pentru abuzul grele în manipulara banilor de dare. Cele mai multe abuzuri s'au întâmplat în comuna Mocrin. Cercetarea abuzurilor a cerut-o ministerul de finanțe în urma aceluia însuși pretorul a cerut în contra sa cercetarea disciplinară. Ordinarea acesteia însă se întâmplă în moduri așa de surprinzătoare, încât Desán a făcut apelul contra ei. După o discuțiune îndelungată și emoționată în sinul comitetului administrativ, apelația a fost respinsă cu unanimitate.

Societatea de lectură teol. pedagogică „Ioan Popasu” din Caransebeș s'a constituit Duminecă în 16 Sept. v. 1890, după cum ni-se scrie, în chipul următor: Președint: I. Pinciu, profesor; v.-președint: Nicolau Ionescu, t. c. III; notari I: Nicolau Groza, t. c. III; notari II: Petru Ciorogariu, p. c. III; bibliotecar: Petru Popescu, t. c. II; v.-

bibliotecar: Ios. Velceanu, p. c. II; cassar: Ioan Birurescu, t. c. II; controlor: Ios. Pușchița, p. c. III. Er membrii în comitet s'au ales: Nic. Ionescu, Nic. Groza și T. Bugariu, t. c. III; Ioan Popovic și I. Grosșan, t. c. II; Georgiu Dragomir și I. Pepa, t. c. I; Ioan Popa, p. c. III; Ios. Tărianu, p. c. II și I. Alecsandrescu p. c. I.

Maghiarisarea capitalei. Din incidentul alegerii de pleban în unu despărțământ din Budapesta, „*Egyetértés*” recomandă pentru acestu post unu anumit *Krissán Mihály*, căruia îi stă la inimă maghiarisarea Budapestei. „Numai la una atragem atențiunea alegătorilor — dize numita foia — și adevărat la aceea, că având informațiuni esacte, în casu când s'ar alege *Krissán* de plebanu, nu se va vătăma nici decăt obiceiurile existente, der din ziua primă începând, elu va crea o pozițiune maghiarimei, ca și care parochienii nici nu au cugetat v'odată; limba maghiară o va ridica în serviciul divin la adevărata ei valoare prin aceea, că în toate duminicile și sârbătorile va ține cântări liturgice maghiare și va cuvânta predici în limba maghiară. Că ce însemneză acesta în capitală, nu avem lipsă să o dezvoltăm mai pe larg naintea acelor, care știu, că astăzi numai în foarte puține biserici din capitală se folosesc limba maghiară în serviciul divin, și și unde se folosesc, ocupă numai locul al doilea, până-ce limba germană stăpânește peste totu locul. *Krissán* e unul dintre acei mulți, care poartă la inimă maghiarisarea capitalei Budapesta.”

Sărmană limbă maghiară, câtu de puține rădăcini ai prinsu de o miie de ani, de când înfloresc pe acestu pământ alu Daciei.

Dramă de Carmen Sylva. Regina României a cetit în Londra, într'unu ceru foarte restrinsu, o dramă asupra legendei Curtea de Argeșu. Drama este scrisă în limba germană, der a cetit'o în englezesce. Printre asistenți erau Irving, cel mai mare tragediant englesu, și Ellen Terry, renumita tragediantă, care vră rolurile principale, decât drama se va reprezenta la Londra.

Temniță pentru Kossuth. Cetitorii noștri își vor aduce aminte de scirea ce am datu, că unu voluntar, cu numele Ioanovits Sebő, închinându într'unu toastu pentru „exgubernatoru” Kossuth în ziua numelui Majestății Sale, a fost trasu în cercetare disciplinară pentru crimă de lesă majestate. În 19 Octomvre s'a finit investigațiunea în contra lui și tribunalului militar a pronunțat verdictul, în urma căruia voinicosul „patriot” e condamnat la 4 luni temniță

„N'am lipsă de nimeni” dize mama „voi dormi. Încă și pe Pantaleone l'ai trimite cu d-vostre, der atunci n'ar rămân nime pentru prăvălia.”

— „Tartaglia pte veni cu noi?” Intrebă Emilu.

„Firesce!”

Tartaglia sări apoi voiosu pe capră, ocupă locu și încep să licăiască; se put observa, că cu astfelu de lucruri elu este obișnuitu.

Gemma își aședă pe capu o pălărie cu perei mari de paie ornată c'o pantlică brunetă, a cărei parte de dinainte era plecată puțin la vale, ca să-i apere fața de arșița soarelui. Linia umbrei se opria tocmai în prejma buzelor ei roșii ca ciréșă, dinții ei scilpiau pe furiș c'o nevinoșă copilărească. Gemma ședea pe jețul de dindărăt alături de Sanin, Klüber și Emilu față în față cu ei. La ferestră apără figura palidă a domnei Lenore; Gemma flutură o batistă albă și cail porni.

(Va urma)

ordinară, la perderea rangului de sergentu și la serviciu suplinitor.

Orchestra orașenescă din locu va da alu III Concertu cu abonamentu în sala Redutei *Mercuri* în 10/22 Octomvre. Din programa interesantă amintim marele Putpuriu nou „*Für Jung und Alt*” de Iohann Kral, care se va esecuta pentru prima oră. Inceputul la 8 ore sera. Prețul de intrare 30 cr.

Limba grecescă. La facultatea de medicină din Viena s'a insinuat unu abiturientu din Ungaria, care în urma studiilor sale private, a fostu dispensat la depunerea esamenului de maturitate din studiul limbei grecesce. Studentul însă fū respinsu și decanul universității i-a recomandat facerea esamenului și din limba grecescă.

Mortă în vagonul de durmită. Nevasta unui neguțatoru din Bucuresci, cu numele Steiner, reîntorcându-se zilele aceste cu trenul accelerat dela Viena, unde se supuse unei grele și nesuccese operațiuni, muri pe drum între Sighișora și Brașov. Vagonul de durmită, în care muri ea, nici n'a mersu mai departe la Predeal, ci fū opritu la Brașov, unde a fostu desinfectat.

Din Clușiu am primitu astăzi spre publicare următoarea:

Convocare.

Din însărcinarea Comitetului centralu naționalu de dto 12 Septemvre primitu în 16 Oct. a. c. On. D ni Delegații cercurilor Electorale Clușiu și Gilău, aleși în 1887 pentru adunarea generală din Sibiu a tuturor alegătorilor Români din Transilvania și Ungaria, precum și Români îndreptățiti la alegere de deputați dietali din *atinsle cercuri alegătoare*, prin această suntu invitați la o adunare ce s' va ține în 23 luna curentă la 10 ore a. m. în Casina română din Clușiu.

Obiectele: Indrumarea susu laudatilor d-ni Delegați, ca să binevoască a se presenta în 27 a. l. cur. în Sibiu la atinsa adunare generală, seu în casu, decât unulu seu altulu ar fi impeditu de a putea merge, alegerea altuia în locul aceluia, și eventualu desbaterea altor propuneri.

Clușiu, 16 Oct. 1890.

A. Bohățel, Preș. Clubului Electoralu.

Patriarchul din Constantinopol și Pôrta otomană.

Relativu la conflictul iscatu între Patriarchul din Constantinopol și între guvernul turcescu, în urma căruia Patriarchul a luat strania dispozițiune, ca toate bisericile de sub administrațiunea sa să fi închise și funcțiunile bisericesti suspendate, foile germane facu diferite comentare, aflându cele mai multe dintr'ensele cauza acestui conflictu departe de malurile Bosforului și anume spre nordu în Moscova și Petersburgu. „N. Fr. Presse” din Viena, după ce arată într'unu articolu alu seu din 17 l. c. gravitatea conflictului în cestiune și urmările, ce le-aru puté avé acestu conflictu, termină în chipul următor:

Este de lipsă, să nu perdem din vedere aceste lucruri, decât nu voim să fim surprinși, vedându dintr'odată, că din ceea ce s'a numit până acum afacerea patriarchului se desvôle dintr'odată o cestiune de importanță europenă. Căci acum această afacere în adevăr începe a deveni „embarrassante et delicate” (neplăcută și delicată — după cum a numit-o Țarul în scrisoarea, prin care scusă abdicarea visitei fiului seu în Constantinopole). Și trebuie să nu se dea uitării, că procedura patriarchului se devină dintr'o afacere, în care este vorba de Bulgaria. (Se știe adevărat, că cauza principală a supărării patriarchului este instituirea episcopilor bulgaresci în Macedonia). Acestă coincidență arată după

care cōrdă jōcă patriarchul ecumenic. Tōtă vĕra s'au făcutu totu felul de încercări, pentru a se schimba bunăvoința Sultanului față de Bulgaria. Tōte însă au fostu înzadar. Sultanul a resistat ispitei de a se face instrumentul Rusiei contra Bulgariei. Acum chichitele diplomatice s'au isprăvit și Muscalii își iau refugiu din nou la vechiul mijlocu de a se aduce în strâmtoare Pôrta prin resuscitarea cestiunei Creștinilor de sub ocăruierea sa. Punerea la cale a acestui lucru o face Patriarchul. Și pe când elu poruncesce, ca bisericile ortodoxe să se închidă, în Ecmiadzin (locul de reședință alu patriarchului armenesc) se ține unu felu de sinodu, care trimite Țarului o adresă omagială nu numai în numele Armenilor din Rusia, ci și în numele acestora din Turcia. Nu trebuie trecută cu vederea nici această potrivă. Este, după cum se știe, și o cestiune armenescă, și și acesta începe a fi pusă în lucrare pe cale religioasă. Tot-odată pentru a puté înțelege toate firele mrejei, ce pare că s'a întinsu, nu trebuie uitat, că revocarea visitei Țarevicului la Țărigradu, nu s'a făcutu numai, după cum dize Țarul, din pricina delicatei afaceri patriarchesce, ci și din cauză, că se vorbea, că Armenii din capitala Turciei au de gându să se prezenteze Țarevicului o plânsore. Așa-dără suntu două fĕră pe focu...

Corespondența „Gaz. Trans.”

Clușiu, 19 Octomvre 1890.

Amabile D le Redactor! Credu, că facu unu bunu serviciu, decât mă angagez a scrie câte odată despre mișcăminte sociale române din acestu focularu. Regretu, că de oamdată nu pot scrie după cum aș vré întru tōte, der venile-va la tōte rândul.

De astădată Vĕ scriu numai despre unu procesu criminalu și despre o petrecere a inteligenței, care deși suntu de natură eterogenă, totuși în câva au ceva nexu comunu.

După cum știți din foile străine și rĕu destul, că astfelu de lucruri se știu înainte de publicarea sentinței absolutorie, ori condamnatorii, pe când aru trebui să rămân secrete — s'a intentat procesu criminalu în contra a *douăzeci de Români*, pentru pretinsa comitere a delictului prevăduțu în § 174 alu legii criminale. Între inculpați suntu 5 advocați, 1 protopopu, 3 peoți, 1 teologu, 1 doctorand în medicină, 3 rigorosanți în medicină, 1 candidat advocațialu, 1 jurist absolutu, 2 studenți în dreptu, 1 funcționar de bancă și și directorul țiarului D-vostre. Der cum, directorul țiarului D-vostre?...

Nu mă dimit în aprețierea detaiată a cauzei, căci o țin de precipitată; der atăta trebuie să constat, că curiosu lucru e, când atăția omeni, între ei în etate, sunt denuțați în publicu, în foile unguresce, ca inculpații unui procesu monstru criminalu, acuzându-i cu neascultare și ațitare în contra legii, pe când ei alta n'au făcutu, decât să convenind într'o ospetărie der numai din întâmplare — pentru-că cărciumarul n'au fostu pregătitu nici chiar cu mâncare, ba și-a cerut chiar și scuse pentru această, și-au petrecut împreună la o masă cu o musică.

Delictul de sub întrebare e de natură politică și recere ca ore cineva în o adunare să fi prēmăritu o crimă, seu unu delictu (abatere), seu să fi laudat totu în acelu modu, ori să fi demonstrat în publicu pe lângă făptuitorulu unei crime seu unui delictu pentru-că-le-a patratu. Aici însă nu obvine conceptulu *adunării*, căci la acela se recere hotărîrea premergătoare a unei mulțimi de omeni, pentru de a comite unu faptu opritu, pe când în casulu de față, toți căi au participat la procesulu de presă alu „Gazetei Transilvaniei” în 14 Augustu sera târziu după terminare, fiind cei mai mulți străini și așa der încuartați în ospetării, s'au dus la cină, care unde a voită, așa că cele 3—4 ospetării principale din Clușiu au fostu tōte cercetate de Români. Astfelu din întâmplare s'au dus și în grădina Stadler mai mulți înși, între care se aflau și d-nii redactori condamnați.

Ca la tōte convenirile, unde sunt de față omeni vrednici, așa și aici s'au ținut toate sociale, între altele și petru advocați etc. Despre procesu însă

nică vorbă n'a fost, nici despre judecată, d'ar nici despre făptuitor. Pe aceea nimeni nu i-a lăudat, nici n'a demustrat nimeni pentru ei, căci Românul scie să fie precaut și este mult mai cu tact, decât să se blameze, vorbind în ospătării. lucruri neertate.

Faptul, pentru care s'a adus verdictul, nu l'a amintit nimeni și cu atât mai virtos nu putea să-l laude nimeni, fiindu' acesta stigmatizat de oprit, ér compătămirea ca simțământ simpatetic are de obiect tocmai aceea, de ce se teme omul, și obvine chiar atunci, când observă omul durere străină. Așa d'ar nimeni n'a avut interesu a aminti faptul, care de altminterlea nici nu s'a fost ridicat la valoare de drept formal, fiind-că condamații insinuară cerere de nulitate. A fost adecă în casul de față o simplă convenire socială, adunându-se din întâmplare mai mulți Români la localitatea numită, care de altminterlea este îndatinată pentru Români, fiindu' unica grădina publică cercetată și provădită cu beuturi și mâncări bune.

Deși instrucția, după motivele din foile ungueresc, n'a scos la ivelă, că cine ar fi lăudat pe judecați ca pe nise martiri, după cum pretindă a fi înțeles doi unguri nejurati, cari nu sciu românește, și deși nu s'a dovedit, că convenirea ar fi fost premeditată, séu că ar fi vrut cineva să demostreze, totuși în contra respectivilor s'a adus decisi de cercetare specială, care a trecut ilicite prin multe foi și pôte ave daune mari. Ea s'a publicat încă înainte chiar de a se fi adus acesta la cunoștința tuturor. Inculpații au insinuat recursu, vădându-se restrinși în drepturile lor individuale și sociale. Vom reveni la timpul séu.

Rea impresiune a produsu' cestiunea această chiar și asupra ómenilor preocupati. Nu mai puțin a înjurat cestiunea această și asupra societății din Clușiu; chiar în teatru — pe care fiindu' un institutu' culturalu', îl cercetă și Români — cestiunea această a formatu' obiectul' unui cupletu', stigmatizându-se de păcatu' socialu' pretinsu' banchetu' fără de mâncări și festivități în orașul lui „EMKE.”

După cum vedem din motive, ospătariu' și un chelneru' al séu ar fi dovedit, că doi tineri români li-ar fi spus séra la 8 ore, că mai mulți Români s'ar fi decisu' a se aduna acolo. Și étă consecuența:

Români a-séră totu' acolo au convenit la o petrecere cu dansu', luându' parte elita română și mai toți fruntașii noștri, rămânendu' acasă pôte numai cei, cari nu se interesă de cauzele sociali românești, și pôte că cei indolenți ori malconțenți, căci aci sunt multe specii de ómeni, Umbra Români noștri și la teatru, d'ar atâta tării de inimă și de busunăr nu au — cu tóte că cei mai mulți sun' u' binișoru' situați — ca să aibă o casină și peste totu' localități de convenire cum se cade, măcaru' că la acesta s'au angajat mai mulți cu ocaziunea unei alte conveniri sociale, ci se mulțimescu' cu o odăi întunecată, nesănătoasă și nici altcum ajustată.

Decă vrem să ne flă bine, să purcedem cu mai multă consecuență, cu tactu' și nisuiță de a repara multe de tóte. Despre acestea de altă-dată.

Cato Censor.

Seminariul gr. cat. din Oradea-mare și limba română.

Publicându' în N-rii 217 și 223 ai fóiei noastre întimpinările Rvds. D-nu' canonicu' Lauran, amu' accentuat, că în ce privește atacurile îndreptate în contra D-lui Iosif Vulcanu', acesta va sci la rândul séu să răspundă.

Étă acum răspunsul, ce-lu' dă d-lu' Iosif Vulcanu' în N-rul mai nou alu' diarului séu, „Familia”, cu privire la întimpinarea din N-rii 217 alu' fóiei noastre:

Destăinuirea făcută de noi în Nr 38 alu' fóiei noastre a produsu' indignațiune justă în tóte cercurile românești.

Numai unu' omu' a făcutu' notă discordantă în opiniunea publică. Acestu' omu', firescu', nu putea fi altu', decâtu' faimosu' canonicu' Dr. Augustinu' Laurant, rectorul acelu' seminaru'. În locu' de a se pocăi, pentru noulu' atentat sévărítu' asupra sentimentulu' publicu', și de-a promite repararea în viitoru': d'ar

sul, printr'unu' răspuns inserat în „Gazeta Transilvaniei”, — răspunsu', la care redacțiunea acelu' diaru' numai decâtu' i-a și făcutu' întimpinarea meritată, — Laurant recunósce, că instructorul ruténu' alu' seminariulu' nu scie românește, d'ar își scusă procederea prin afirmațiunea, că ruténul e numai unu' din cei sése institutori ai seminariulu'.

Sé ne dea voiă a observa, canonicu' abate, că dela adevérul prease abate! Ruténul séu nu este unu' din cei 6 institutori, ci instructoru' generalu', superioru' institutilor din clase. „Densulu'”, ne scrie unu' Románu' gr. cat. și bine informatu' în ale seminariulu' de băeți, „anu' a fostu' alumnistu' seminariulu' și ca atare a fostu' instructoru' în institutu', carele după superioru' este primulu' și deosebitu' de institutori, cari sunt „ductorii” claselor. Éstă timp este juristul de cursul primu' și ca atare n'arú avé locu' în seminaru', căci alumnii se primescu' numai pentru 8 clase, — deci are locu' în seminaru' ca instructoru', adecă mai pe sus de toți institutori, séu ductorii.” Inse chiar și decă ruténul acela ar fi numai unu' simplu institutoru'-ductoru' de clasă, după cum susține Laurant, nici atunci nu s'ar puté aproba funcțiunea lui într'unu' institutu' culturalu' româneșcu', pentru cuvéntul, că elu' nu scie românește.

Privitoru' la întimpinarea a doua, din Nr. 223 alu' fóiei noastre, d-lu' Iosif Vulcanu' răspunde în același număr alu' „Familiei” următoarele:

În momentulu' d'a puna fóia sub pressă, „Gazeta Transilvaniei” aduce unu' alu' doilea răspuns alu' Laurant. Răspunsulu' séu imi face impresiunea omului cădutu' în baltă, care vădendu-se mângítu', în mânia sa aruncă noroiu' și în cei ce stau la mal, ca să mânjască și pe aceia.

În acestu' răspuns abatele se încercă de nou a se desvinui, d'ar fiind-că cu tótă erudițiunea lui nu isbutesce, im-prósca și'n mine nisece mardării, numai pentru-că prin fóia mea s'a insinuat publiculu' de decadența națională a seminariulu' gr. cat. româneșcu' de băeți din Oradea-mare. Abatele mă înfruntă cu o temeritate admirabilă, că cum cetez sé'l stigmatizez tocmai eu, carele pentru lucrări literare ungueresc am fost alesu' membru alu' Societății „Kisfaludy”-ane?

Rétăcescu', părinte abate; căci numita societate nu pentru activitatea mea literară unguerescă m'a alesu' membru corespondent alu' ei, ci pentru lucrările mele în limba română și anume, pentru traduceri ale unor scriitori maghiari; ba pân' atunci nici n'am scrisu' nimic unguerescu', ci numai după ce m'am ocupat scannulu' amu' credutu', că e de datoria mea să presintez publiculu' unguerescu' poesia noastră populară și lucrările unor scriitori ai noștri. Totu' ce am publicat unguerescu', afară de câteva foiletone locale, sunt traduceri din limba română. Eu amu' voit să facu' serviciu naționalu'. N'am făcutu' ? D'ar nici păcatu' n'am sévărítu'! Una la mână!..

Imi impută apoi abatele, că sunt interpretu' la tribunalul de aici. De ce? Că vorbescu' cu bieții ómeni românește? Este anti-națională funcțiunea această? D'ar uite-se în giuru' pe la tóte tribunalele, ce felu' de ómeni sunt interpretii! La Aradu' până la mórte a fostu' M. B. Stănescu', unu' din capii partidulu' naționalu'; la Lugosu' d-lu' Fabiu Rezeiu, cunoscutu' prin sentimentele sale naționale; la Clușiu Dr. Aurelu' Isaac etc. etc., la tóte tribunalele advocați, toți bun Români, d'ar nici unuia nu i-s'a imputat. Numai eu nu poté să fiu?.. D'ar d-lu' abate, cu urbanitatea-i cunoscută din diarele maghiare, mă gratifică cu vorba, că eu m'am „vărítu' de „tălmaciu” interprete.

Vredniculu' abate, aici éráși se abate. Nu numai nu m'am vărítu', d'ar nici n'am rugat pe nimeni în cauza aceea. Mar-

toru' imi este d-lu' Iosif Nestoru', jude la tribunalul de aici, că numai la invitațiunea d-sale am consimțit a primi. Sunt d'ar în dreptu' a respinge afirmațiunea fără nici o basă a cetezătorulu' abate și lasă să constate densulu', decă e lucru cinstit și convenabilu' pentru onórea preoțescă a calumnia pe cineva!.. Două la mână!..

A treia critică, ce'mi face, este atât de deșchiată, încatu' mă scapă risulu' când o citeșcu'. Imi dice adecă Laurant mie, că eu — care și la tribunalu' am sé vorbescu' românește — nici pe străđi nu bucurósu' conversez în limba română. Cu cine? Cu Români? Când și unde? D'ar cu elevii din seminariulu' de sub directoratul séu? D'ar pe aceea nimeni nu-i aude vorbindu' românește, căci după cum mi-se scrie, suntu' opriti a vorbi pe străđă și în publicu' limba mamei lor. Tocmai eri ni-s'a comunicat, că în seminaru' nu li-e permisu' nici să cânte o horă româneșcă, ba nici cărți de rugăciune n'au românești!..

D'ar destul, căci d'eu mi-e scorbă să mai urmez... „Familia” și-a făcutu' datoria, denunțându' publiculu', că în seminarul româneșcu' din Oradea-mare s'a aplicat ca instructoru' unu' tinéru' ruténu', care nu scie românește. Rectorul seminariulu', Laurant, recunósce această, d'ar dreptu' scusă mă atacă pe mine, că și eu sunt membru corespondent la o societate literară unguerescă. D'ar de când e păcatu' a primi distincțiuni dela societăți literare neromânești? Imi impută, că sunt interpretu' la tribunalu'. De când e crimă a fi interpretu'? În sfârșitu', că — d'ar cu Ungurii — pe străđi nu vorbescu' românește; pentru-că nu este Románu', cu care eu sé nu vorbescu' românește. Ei bine, ce au aceste de a face cu cestiunea instructorulu' din seminaru'? Séu d'ar spre a-și atrage atențiunea din altă parte, Laurant vrea să pună discuțiunea pe terenulu', că eu l'am combătutu' pentru limba unguerescă și de aceea imi face și mie asemenea recriminări?! Nu, d-le canonicu'-abate! „Familia” și cu ea dimpreună tótă suflarea româneșcă, nu de aceea s'a indignat, că ai numitu' instructoru'-generalu' pe unu' tinéru', care scie și unguerescu', ci pentru-că tinéru' acela nu scie românește. Asta e cestiunea! La asta sé vorbescu'! De giaba vréi să mă negrescu', prin aceea d-ta încă nu te curățescu'.

†

Alexandru de Mocsonyi și Eugeniu de Mocsonyi, cu inima plină de durere anunță atât în alu' lor, câtu' și în numele soției cestui din urmă, *Teresia n. Horváth de Zalabér* și a copiilor acestora: *Catarina, Eugenia, Petru și Sandru*; apoi alui *Antoniu Mocsonyi de Foen* și a soției sale *Josefina n. baronesa Brudern*, și a fiilor lor *Zeno* și *Victor*, d'impreuna cu soția celui dintâin *Maria n. baronesa Fischer* și cu fiulu' lor *Antoniu*; a văduvei după *Andrei Mocsonyi de Foen, Laura* născ. *Csernovits de Macsa*; a văduvei după *Georgiu Mocsonyi de Foen, Helena* născ. *Somogyi de Gyöngyös* și a fiicelor acesteia *Livia* măritată cu contele *Andrei Bethlen* și *Georgina* măritată cu contele *Rudolf Bissingen-Nippenburg*, — cumcă neuitatulu' lor părinte, resp. socru bunicu', cumnatu', unchiu și unchiu mare

MIHALU' de MOCSONYI

În ziua de 2/14 Octomvre a. c. la mēdăđi, după unu' scurtu' morbu' a réposatú întru Domnul, în alu' 79-lea anu' alu' vieții.

Rēmășițele pămēntesce ale decedatulu' se vorú binecuvēnta și depune spre eterna odihnă în Foeni în ziua de 5/17 Octomvre după ritulu' Bisericei ortodoxe, érá parastasele se vorú celebra în 18/30 Nov. a. c. în Bisericele române ortodoxe din Foeni și din Capalnași. Budapesta, în Octomvre 1890.

Fiă-i țerina ușoră!

Literatură.

Familia, diaru' beletristicu' literaru'; apare în Oradea-mare în fiă-care Duminecă și costă pe anu' 10 fl., pe 1/4 anu'

anu' 2 fl. 70 cr. Anul XXVI. Redactoru': *Iosif Vulcanu'.* — Nr. 40 dela 7 (19) Octomvre conține: La România (poesia), de Iosif Vulcanu'; Sóre de érnă (novelă), de Radulescu-Niger; La mormēntulu' Iuliei Hașdeu (poesia), de Smara; Románul e născutu' poetu' și ca poetu' trăsce, chiar și cu arma'n mână (fine), de Ioan Popu' Reteganulu'; Bibliografiă (G. Popa: Tablele cerate descoperite în Transilvania), de Lulu; Nu mâncați cafea cu lapte, de C. Dumitrescu, farmacistu' militaru'; Din credințele poporulu' románu', de Aurelu' Iana; Oglinda vanității (fantasiă), de Gr. Marunțeanu; Florica (textu' și ilustrațiune); Bombónu'; Literatură și arte; Teatru și musică; Biserica și școlă; Ce e nou? Posta Redacțiunei.

„TELEGRAMELEGAZ. TRANS.”

(Serviciulu' biroului de coresp. din Pesta.)

Budapesta, 21 Octomvre. Ministrulu' de culte a datu' ordinu' direcțiunei gimnasiulu' superioru' din Năséud, ca în viitoru' gimnasiulu' séu nu mai fiă numitu' nici „greco-catolicu'” nici „románu'” Raportulu' anualu' séu fiă redactatú pe viitoru' în limba maghiară, séu în limba maghiară și română. De asemenea interdíce într'oducerea numerorú elevilor în actele scolare în limba română.

Berlinu', 21 Octomvre. Pertractările convențiunei vamale cu Austro-Ungaria își urmēză cursulu' naturalu'.

Parisu', 21 Octomvre. Camerele și-au început lucrările. Ministrulu' de comerciu a prezentat unu' proiectu' pe tarifulu' vamalu' generalu'. constatatoru' din cunoscutulu' tarifu' maximalu' și celu' minimalu'. — Boulangistulu' Goussot doresce a face o interpelare asupra măsurilor, ce voesce să ia guvernulu' în contra agitațiunilor boulangiste. Ministrulu' Constans răspunde, că guvernulu' va sci, ce să facă. Derouede, care a apostrofat pe ministrulu' cu vehemență, a fostu' chiamatú la ordine. Boulangistii protesteză cu mare sgomotu'. În urma unui conflictu' Derouede a trimisú martoru' la Reinach.

DIVERSE.

O istoriă hazliă. De presentu' face în America mare svonú o divinatóre, cu numele Bruce, adecă o femeie, care pretinde că este în stare să gácéscă, ce se întâmplă în ori-ce depártare. Unu' bărbatu' ténérú, insuratú de courēndu', care a cercetatú Newyork-ulú, a doua đi după ce a vădutu' o reprezentare de a femeii, se duse la ea acasă, ca să afle ce-i face nevástica, de care ilú despărția o depártare de 90 miluri. — „E în odaia singurá”, începú gácitóre, „privesce pe feréstră atarú, ca și când ar aștepta pe cineva. — „Hm”, o interrupse gentlemanulu', „pôte m'astéptă pe mine, drăguța, gândesce, că o sé mé întorcú iute.” — „Cineva”, continuă dómna, „intra acum în casă... Ea ilú îmbrățișeză și-lu' gulesce din tótă inima.” — „Asta nu-i adevératú... próstă glumă! Soția mea imi este credincióșă și curată în sufletu' ca aurulu', intrerupse bărbatulú furiosu' pe gácitóre. — „Acum”, urmă ea mai departe, „elú își lipesce capulu' de obrazulu' ei și îi lipesce cu frăgeđime în ochi.” — „La dracu! strigóia afurisitá; îți spunú pe onórea mea, că mințescu' ca o tiválósă.” — „Acum... mișcă đin óddă pretinesce și ea fi dá o bucată de zaharú.” Gentlemanulu' rise cu hohotú, — era cănele séu iubitú.

Rectificare. Intr'o mică parte a edițiunei de eri séra a fóiei noastre, pe pag. 3, colóna a 2-a, șirulu' 8 de sus s'a tîpărítu' din eróre: „conduce”, în locu' de: cunósce vederile „private” etc.

Proprietaru':

Dr. Aurel Mureșianu.

Redactoru' responsabilu' interimalu': Gregoriu Maiorú.

Cursul la bursa de Viena din 20 Octombrie et. n. 1890

Table with financial data including Renta de aur, Renta de harti, and various exchange rates.

Invențiune prețioasă! „CANNABINAE.“

(Trypium). Distinsă! Efectul ei vindecător radical și sigur este recunoscut atâtu în patriă, cât și în străinătate.

Andrei Zăgonyi-Széles, farmacist în Geoagiu (Algyógy, baie în Transilvania).

In Budapesta se capătă la Iosif Török, farmacist, Király-utca 12, în drogueria ereșilor Kochmeister, Nagykorona-utca 32 și în drogueria lui Neruda Nándor, Hatvani-utca 9.

TELEGRAMĂ!!! Renumiții Liliputani,

carī s'au prezentatū în intręga Europă, și carī la espozitia dela Parisū au fostū decoratī cu

Trei Medalii

suntū de vęcutū numai în decursulū Tęrgulū, adecă până Duminecă în 14/26 Octombrie a. c. în prăvălia din

Pięta mare, tęrgulū Inului No. 30.

Prețulū de intrare: Locul I 20 cr., alū II-lea 10 cr. Pentru copii jumătate prețulū.

Pentru o vizitare câtū mai numerosă se rógă cu stimă

Directorulū-Piticilorū.

Bányai.

445,4-1

Avisū d-lorū abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei sē binevoiască a scrie pe cuponulū mandatului postalū și numerii de pe fășia sub care au primitū țiarulū nostru până acuma.

Totodată facemū cunoscutū tuturorū D-lorū abonați, că mai avemū din anii trecuți numerī pentru complectarea colecțiunilorū „Gazetei“, precum și câteva întregi colecțiuni, pentru carī se potū adresa la subsemnata Administrațiune în casū de trebuință.

ANUNȚŪ.

Am onőrea a aduce la cunoștința onor. publicū, că am înființatū aici în locū

STRADA VĂMEI No. 8.

lângă Otelulū la „Coronă“

UNŪ NOU MAGASINŪ

cu mărfuri de manufactură, postavuri etc., și că mă voiu sili a mulțami pe onor. mustomeri atātu în ce privesce calitatea articolelorū mele procurate din cele dintăiu fabrici, câtū și prin prețurile forte moderate.

Recomandândū bine asortatulū meu magazinū, mă rogū a mă onora cu o numerosă cercetare.

Cu distinsă stimă

443,3-2

Karácsony Kis M.

Mersulū trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de statū r. u. valabilū din 1 Iunie 1890.

Large table with train schedules for various routes including Budapest-Predeal, Predeal-Budapest, B.-Pesta-Arad-Telus, etc., with columns for train types and times.